

Maassluis, 23 juni 2025

Onderstaand de reactie op de consultatie van het initiatiefwetsvoorstel Zelfstandigenwet

De Nederlandse Zorg Bemiddelaar bemiddelt zelfstandigen bij zorgvragers en heeft een grote achterban aan zelfstandigen en heeft veel kennis en expertise van het zzp-schap en is sparringpartner voor verschillende instanties.

Inleiding

Vooropgesteld: de insteek van de Zelfstandigenwet is een verademing ten opzichte van de Wet VBar. Deze nieuwe wet sluit beter aan bij bestaande jurisprudentie en bij de praktijk van zelfstandigen. Positief is met name dat het toetsingskader nadrukkelijker vertrekt vanuit het perspectief van de zelfstandige, in lijn met de zogenaamde “holistische benadering” uit de rechtspraak.

Toch constateren wij dat het wetsvoorstel op een aantal onderdelen nog onderbelicht is en risico's met zich meebrengt. Deze aandachtspunten verdienen nadere beschouwing. In de volgende paragrafen lichten wij deze toe.

Wetsvoorstel

Het wetsvoorstel maakt geen gebruik van het criterium “inbedding”, hetgeen een grote opluchting en verbetering betreft voor de zelfstandigen, daar het criterium veelvuldig onjuist wordt uitgelegd en ten onrechte als leidend criterium werd (waarschijnlijk omdat het verschillende instanties beter uitkwam). Wij roepen in gedachten de (indoctrinaire) webinar van de Belastingdienst waarin de nadruk werd gelegd op de inbedding (zelfde werk als in loondienst) met de conclusie dat het dan onvoorstelbaar is, dat als zelfstandige gewerkt kan worden.

Ook de eerste versie van de Wet VBar ging ten onrechte deze kant op. Inmiddels is er jurisprudentie van rechters dat inbedding (naast de 10 andere beoordelingscriteria uit het Deliveroo-arrest) geen doorslaggevend onderdeel betreft en dat inbedding niet gelezen kan worden als “hetzelfde werk” maar dat het gaat om organisatorische inbedding.

De zelfstandigentoets

De zelfstandigentoets zou de introductie moeten zijn om de beoordeling vanuit de zelfstandigen te doen en elementen die buiten de werkrelatie liggen mee te kunnen wegen zoals de Hoge Raad dit in Deliveroo-arrest (11 onderdelen) heeft uitgelegd. In onze ogen was dit niet nieuw, maar een nadere uitleg van de holistische benadering.

Uitgangspunt is de onderbouwing van de zelfstandige zelf. Dit is een, in onze ogen, juist uitgangspunt, daar de opdrachtgever niet in staat is dit te beoordelen. De opdrachtgever heeft wel een inspanningsverplichting om dit te controleren, waarvan wij niet kunnen inschatten hoe de opdrachtgever dit zou moeten doen. Het is daarentegen wel logisch dat er geen risicoaansprakelijkheid ligt bij de opdrachtgever.

Binnen de zelfstandigentoets zijn er 5 criteria, waaraan voldaan moet worden. De eerste 3 criteria zijn volkomen logisch (1. eigen rekening en risico, 2 deugdelijke administratie, 3 in economisch verkeer als ondernemer gedragen).

De laatste 2 criteria roepen alleen vragen op. Wat maakt een persoon, een zelfstandige, als deze een voorziening heeft voor arbeidsongeschiktheid of inkomensverlies. Het niet hebben of kunnen hebben van deze voorziening (op voorhand of bijvoorbeeld in startfase) maakt de zelfstandige niet minder zelfstandig. Het betreft een eigen keuze van de ondernemer zelf en juist door deze keuze te maken, brengt hem/haar juist in de positie als ondernemer te werken.

Deze criteria voegen dan ook niets toe aan de zelfstandigentoets en komt helaas voort uit de steeds verdere invloed van de overheid op het gedrag van mensen. Het lijkt er dan ook op dat dit uitsluitend is opgenomen in het kader van de op handen zijnde Wetgeving over verplichte verzekering. Het verdient aanbeveling om dit los van elkaar te zien en de criteria in de zelfstandigentoets te laten vervallen (geen toegevoegde waarde als wetsvoorstel verplichte verzekering doorgaat of niet).

Bijzonder is nog te benoemen dat bij de uitwerking van de toets van een deugdelijke administratie, benoemt wordt het werken met een “geldige” overeenkomst van opdracht. Het is de vraag wat hiermee wordt bedoeld, daar de Belastingdienst is gestopt met goedkeuring van overeenkomsten en juist hierdoor in de markt verschrikkelijk veel onduidelijkheid (doel van belastingdienst) is ontstaan. Het lijkt ons geen goede zaak om de belastingdienst hier weer onderdeel van te maken.

De werkrelatietoets

De tweede toets betreft de werkrelatietoets waarin in 4 criteria uitwerking wordt gegeven aan de in de huidige jurisprudentie over inbedding. Duidelijk wordt wel gemaakt met de criteria dat het niet zomaar gaat om inbedding (zelfde werk is geen issue meer), maar om organisatorische inbedding.

Echter, het is de vraag of met deze criteria een juiste beoordeling wordt gevat. De vrijheid van organisatie van werktijd of organisatie van werk, is sterk afhankelijk van gemaakte afspraken (soms met derden). De nuance wordt wel in de toelichting opgenomen (zoals dienstenrooster). De uitzondering op de uitzondering maakt de beoordeling hierin weer lastig en complex en multi-interpretabel.

Een goede vooruitgang betreft het criteria dat de wil van partijen ook in de beoordeling wordt meegenomen. Het overgrote deel van de zelfstandigen hebben een bewuste keuze gemaakt om als zelfstandige aan het werk te gaan. Het is slechts die kleine groep, die hierin door de kwaadwillende opdrachtgever wordt gedwongen.

Sectoraal rechtsvermoeden

Het onderdeel van het sectoraal rechtsvermoeden in de Zelfstandigenwet, zal tot de grootste problemen leiden en is het onderdeel dat schijnbaar het minste aandacht heeft gehad. Hierbij kan een gehele sector als risicovol worden aangewezen. Dit zal meer tot politieke spelletjes gaan leiden en grote rechtsonder zekerheid inclusief het uitsluitend van echte zelfstandigen.

Bovendien staat dit op gespannen voet met de basisgedachte van de Zelfstandigenwet, dat het uitgangspunt bij de zelfstandige ligt, en ook op gespannen voet staat met de vrijheid van arbeid (grondwet/EU). Uitgangspunt moet zijn dat in alle sectoren zelfstandigheid mogelijk is (tenzij er geen sprake is van zuiver ondernemerschap) en alle wetgeving die dit onmogelijk maakt om een persoon in vrijheid te laten kiezen in welke vorm deze de arbeid wenst te verrichten, achterwege en/of door hogere wetgeving buiten beschouwing dient te worden gelaten. Hiermee wordt feitelijk via de achterdeur de dwang weer binnen gelaten zonder een feitelijk alternatief.

Het rechtsvermoeden kan uitsluitend effectief zijn als er gelijktijdig nadere voorwaarden worden gesteld binnen de branche zelf. In de toelichting komt dit naar voren in het voorbeeld, zodat toch niet ineens een hele sector wordt uitgesloten, maar alleen bij bepaalde voorwaarden.

Het verdient dan ook aanbeveling dit onderdeel van het sectoraal rechtsvermoeden te laten vervallen en bijvoorbeeld op te nemen, het rechtsvermoeden met minimumtarieven uit de Wet VBar, wat als enige onderdeel uit de VBar op brede steun kon rekenen. Ook op die manier wordt aan het doel – zoals dat in de toelichting op het wetsontwerp wordt aangegeven: voorkoming van schijnzelfstandigheid en uitbuiting in bepaalde sectoren- voldaan.

Conclusie:

De Zelfstandigenwet is een duidelijke verbetering ten opzichte van de Wet VBar. Het is dan ook teleurstellend dat het demissionaire kabinet ervoor kiest om de behandeling van de Wet VBar toch voort te zetten, terwijl er een beter en realistischer alternatief voorhanden is.

Het naast elkaar laten bestaan van beide wetten heeft geen meerwaarde en werkt eerder verwarring in de hand. De Zelfstandigenwet sluit beter aan bij de praktijk, bij de wens van veel zelfstandigen en bij de lijn van de jurisprudentie.

De voornaamste verbeterpunten binnen de huidige opzet van de Zelfstandigenwet liggen in:

- het verduidelijken en herzien van de criteria binnen de zelfstandigentoets;
- het schrappen van het sectoraal rechtsvermoeden, dat onnodige rechtsonzekerheid en politieke willekeur in de hand werkt.

Als alternatief verdient het aanbeveling om – ter voorkoming van schijnzelfstandigheid en uitbuiting – te kiezen voor het rechtsvermoeden op basis van minimumtarieven, zoals dat eerder werd voorgesteld in de Wet VBar en brede steun kende.

Met enkele gerichte aanpassingen biedt de Zelfstandigenwet een werkbaar, evenwichtig en toekomstbestendig kader voor zowel zelfstandigen als opdrachtgevers.

Wij roepen de initiatiefwetgever op om de kans te grijpen deze wet op cruciale onderdelen te versterken, zodat het daadwerkelijk recht doet aan de diversiteit en autonomie van het zelfstandig ondernemerschap in Nederland.